

Конкуренція за російських «ухилянтів»

Багато людей, які сьогодні тікають із Росії, належать до інтелектуальної еліти країни. У Центральній Азії раді надати їм дім.

Уже декілька тижнів мешканці Бішкека спостерігають незвичну картину: вулиці столиці Киргизстану переповнені десятками тисяч добре освічених чоловіків із європейськими рисами обличчя. Вони — громадяни Росії, які тікають від оголошеної президентом Володимиром Путіним «часткової мобілізації», триста тисяч резервістів, які мають бути відправлені на його війну з Україною. Киргизький народ і уряд радо приймають цих громадян.

Багато інших міст Євразії, до прикладу, Тбілісі (Грузія), Баку (Азербайджан), Єреван (Вірменія) і Алмати (Казахстан), також фіксують наплив російських «ухилянтів». Хоча деякі росіяни почали релокацію до Східної Європи та Західної Азії негайно після лютевого нападу Росії на Україну, через оголошену Кремлем масштабну мобілізацію — першу з часів Другої світової війни — цей сталий струмочок перетворився на бурхливий потік. Причина проста: жодна з названих колишніх радянських республік (у Росії їх часто називають «ближнім зарубіжжям») не вимагає від російських громадян віз. Росіяни тривалий час зневажливо ставилися до цих країн як до джерела дешевої робочої сили, проте зараз місцева влада побачила в такому витоку мізків із Росії шанс отримати високопрофесійних працівників у сфері знань, яких вона так гостро потребує.

Одразу після того, як Путін оголосив мобілізацію, на пропускних пунктах уздовж усіх російських кордонів із колишніми радянськими республіками почали шикуватися черги. У Верхньому Ларсі на російсько-грузинському кордоні утворилася така довга черга з машин, що людям доводилося чекати по чотири дні, щоб його перетнути.

Як повідомляється, за три тижні путінського призову вже 700 тисяч

осіб покинули Росію. На початку жовтня Казахстан заявив, що з 21 вересня в країну в'їхало 200 тисяч російських громадян. Грузія повідомила, що за той самий період кількість прибулих у країну росіян збільшилася на 40-45 відсотків — до 53 тисяч. А за даними Європейського агентства прикордонної та берегової охорони Frontex, в останній тиждень вересня в ЄС в'їхали 66 тисяч росіян — зростання на 30 відсотків порівняно з попереднім тижнем.

Поки що російське Міністерство оборони не вимагає від урядів Грузії, Казахстану та інших країн екстрадиції російських дезертирів та ухильників, які перетнули їхні кордони. Проте сумнівно, що така м'яка політика триватиме довго, якщо російській армії й надалі гостро бракуватиме солдатів.

Російські емігранти в Центральній Азії і ті, хто тільки планує емігрувати, використовують Telegram-канали як головне джерело інформації. Серед найпопулярніших каналів «Релокація в Казахстан» (34 тисячі підписників), «Релокейшн в Узбекистан» (26 тисяч підписників) і «Ласкаво просимо в Киргизстан» (22 тисячі підписників). Російська журналістка Марія Максимичева, яка цієї весни переїхала з Санкт-Петербурга в Ташкент, веде Telegram-канал про життя в Узбекистані і так описує переваги переїзду в Центральну Азію: «Величезна підтримка співтовариства релокантів, стрімкий економічний розвиток, теплий клімат, комфортне життя».

Не дивно, що російські експати вже впливають на країни, які їх приймають. У готелях і хостелах немає вільних місць, а орендна плата злетіла до небес. Деяких орендарів виганяють із квартир, щоб поселити туди росіян, які готові платити більше.

Попри це, місцеві жителі країн колишнього СРСР доброзичливо ставляться до росіян і радо приймають їх. Середньоазійські уряди, зі свого боку, швидко зрозуміли, що високопрофесійні кадри з Росії, а надто знаменита російська технологічна еліта, можуть допомогти розвитку економіки і поліпшити систему освіти.

Казахстан, до прикладу, з ентузіазмом намагається принадити емігрантів із Росії. Країна пропонує іноземцям, які працюють у технопарку Astana Hub, п'ятирічні візи та звільнення майже від усіх податків. Стартапам надаються гранти на розвиток бізнесу в розмірі до \$50 тисяч і безкоштовна оренда офісу на період 12 місяців. Узбекистан також видає зараз візи на три роки, що забезпечують працівникам техносектору доступ до всіх соціальних послуг і дають право подати заявку на ПМП.

Киргизстан також бере участь у цих перегонах, надаючи російським вигнанцям статус «цифрових кочівників», що дає їм змогу працювати без спеціального дозволу, одразу отримувати персональний ідентифікаційний номер, а також у спрощеному порядку користуватися послугами Міністерства юстиції та податкових органів. За словами Міністра економіки й комерції Даніяра Амангельдієва, мета в тому, щоб «створити сприятливі умови для релокації таких людей у Киргизьку республіку».

Так, ця міграційна хвиля, напевно, є тимчасовою. Багато російських емігрантів, особливо ті, хто залишився без роботи і не зміг знайти нові джерела прибутку за кордоном, найімовірніше, повернуться в Росію, коли відчують, що там стало безпечно. Проте ті, хто може працювати, заробляти й почуватися у вигнанні комфортно, не поспішатимуть назад. І, звичайно ж, знайдуться ті, хто не захоче жити в настільки ізольованій країні, якою сьогодні стала Росія. Деякі вже купують собі житло в Бішкеку або навіть подають заявки на громадянство Киргизстану.

Багато з тих, хто сьогодні тікає з Росії, належать до інтелектуальної еліти цієї країни. Якщо українська війна призведе до витоку мізків назавжди, російська економіка постраждає навіть більше, ніж уже страждає зараз. Найкращі уми країни шукатимуть собі новий дім за кордоном, а їхні колишні співвітчизники по СРСР будуть тільки раді їм його надати.

(c) Project Syndicate 2022

Джоомарт Оторбаєв

Джоомарт Оторбаєв — колишній прем'єр-міністр Киргизстану, автор книги *Central Asia's Economic Rebirth in the Shadow of the New Great Game* [Routledge, 2023].

